

prikazi

**Zvonko Dragić,
GORKA VREMENA HRVATSKOGA NARODA KONJICA,
KLISA, ŽUPE I BJELIMIĆA,
nakladnici Hrvatska kulturna zajednica u FBiH,
Hrvatsko kulturno društvo Klis - Konjic, Zajednica Hrvata
istočne Hercegovine Zagreb i Zajednica Hrvata općine
Konjic - Zagreb, Mostar, 2006.**

Gorak okus gorka vremena

Ja domovinu imam; tek u srcu je nosim,
I brda joj i dol;
Gdje raj da ovaj prostrem, uzalud svijet prosim,
I... gutam svoju bol!
S. S. Kranjčević

Kad sve prođe ostanu samo slike.

I gorčina.
Otud i naslov:
Gorka vremena
hrvatskoga naroda...
Konjica, Klisa, Župe i Bjelimića,
zavičaja

(ja domovinu, zavičaj, dom imam; tek u srcu ga nosim... ili možda ovako: Ja domovinu, zavičaj, dom *imadoh*; sad ga u srcu nosim, i tugu, i gorčinu...).

Imadoh, jer od 3962 Hrvata u Klisu i 7551 u Konjicu, prema popisu učinjenom 1991. god., danas na tom području živi njih oko tisuću, uglavnom starijih i bolesnih; ostali su se rasuli ko rakova djeca. Ove činjenice, a i one prije ovih: "U Drugom svjetskom ratu i poraču u župi Podhum/Žitače prema nepotpunim podatcima stradalo je 308 Hrvata, u župi

Solakova Kula 238 Hrvata, u župi Obri 181 Hrvat, u župi Konjic 570 Hrvata, u župi Glavatičeve 65 Hrvata i u župi Jablanica (Radešine i Javorik) 47 Hrvata. U Prvom svjetskom ratu u župe Podhum koja je tada obuhvaćala sadašnje župe Podhum/Žitače i Obri stradala su, po do sada dostupnim podatcima, 23 Hrvata”, str. 23, opravdavaju naslov knjige Zvonke Dragića s naslovom *Gorka vremena...*

Ako te zaboravim Jeruzaleme, nek se osuši desnica moja! Nek mi se jezik za nepce prilijepi, ako te ne budem spominjao... (usp. Ps 137).

U nedostatku institucija i pojedinaca, kojima bi ovo trebao biti posao, Z. Dragić je strpljivo 12 godina radio: započeo netom po izlasku iz logora Armije BiH 1994. god., u kojem je proveo devet mjeseci, skupljao, slagao, obradivao i u knjizi objavio: kratku povijest Konjica i Hrvata u Konjicu, razvoj demokratskih promjena u Jugoslaviji i u Konjicu, nastanak, razvoj i sudbinu Hrvatskoga vijeća obrane na području Konjica, popisao hrvatske žrtve općine Konjic u Domovinskom i Drugom svjetskom ratu i poraću, logoraše i logore u kojima su Hrvati zatvarani, maltretirani i ubijani, donio podatke o svim poznatim nam popisima pučanstva na ovom području, prisjetio se značajnih Konjičana i knjiga o Konjicu, te kratku kronologiju događaja od dolaska Hrvata do danas. Materijala za nekoliko knjiga o Konjicu.

Za manje od dvanaest godina nije se moglo ovo ni napraviti. Trebalo je podatke skupiti i provjeriti, kod institucija i pojedinaca. A svi rasuti diljem svijeta. Arhivi nepotpuni, Hrvati u BiH malo brige brinu o svojoj povijesti, ljudi nesigurni. Svaki stradalnik ima ime i prezime, sve dostupne podatke o njemu i njegovu skončanju. Za skoro sve poginule u Domovinskom ratu Dragić je pronašao i objavio fotografije. A nestankom svakoga pojedinog imena Konjic je ostajao, i na kraju ostao, bez Hrvata. Svako stradanje Hrvata, vojnika i civila, Konjica u Domovinskom ratu: na bojištu, u logorima, u minskim poljima, poduprto je svjedočenjem preživjelih, što knjizi daje vrijednost dokumenta. Ali i otvara pitanje: Zašto do danas nitko nije odgovarao za ubojstva, progone, zvijerska mučenja u logorima?! Iako i sam stradalnik i logoraš, Dragić nije podlegao mržnji, nego je najvećim dijelom uspio sastaviti objektivan prikaz događaja ratnih godina u Konjicu. A nije se libio jasno i nedvosmisleno progovoriti i o krivcima i krvnicima.

Od župe do župe: Podhum/Žitače, Solakova Kula, Obri, Konjic, Glavatičeve, Jablanica..., za svaku brojčano stanje 1994. i 2005. god., popis žrtava Prvoga, Drugoga i Domovinskoga rata, i, ono što je najveća vrijednost ove knjige, svjedočenja preživjelih. Iz iskustva, iz susreta sa stradalnicima obaju prošlih ratova, znam koliko teško oni govore o onomu

što im se dogodilo, stoga ova svjedočenja imaju veću vrijednost. Uza sve ovo tu je i popis logora i logoraša, te njihovih svjedočenja o nečovještvu...

Posebna zanimljivost u knjizi jest opis početka višestranačja i demokracije, te predratni i poslijeratni izbori u općini Konjic. Autor nije žalio truda da bi pronašao snimke predizbornih skupova 1990. i 1996. god., te ih, prepisane, objaviti u knjizi. Zanimljivi su stoga što se iz njih iščitavaju i želje i htijenja, ali i zablude, pa čak i nečije neiskrenosti. A sve je popraćeno rezultatima izbora. Pa je tako Općinsko vijeće Konjica na izborima 1990. god. od 60 imalo 17 zastupnika Hrvata, a 2004. god. nema više ni jednoga Hrvata u Općinskom vijeću.

Svjestan toga da živimo gorka vremena kad ono što nije zapisano, nije se ni dogodilo, pogotovu kad mnogi povijest pišu kako oni misle da se trebala događati, Zvonko Dragić osjetio se pozvanim napisati nešto čega se mnogi "pasaju", tj. knjigu punu bola, knjigu koju se neće moći zanijekati i knjigu koja će mnogima biti neugodan podsjetnik na minula vremena koja se ne daju pokopati niti zaboraviti, a nepristranom čitatelju približit će konjički kraj i njegovu patnju. U posljednje vrijeme pojavilo se više knjiga o stradanjima mnogih mjesta i naroda po BiH, što je dobro. Jer, kako reče L. N. Tolstoj: "Sve sretne obitelji su sretne na isti način, a svaka nesretna je nesretna na svoj način", tako je i svako stradanie nevinih neponovljiva priča za sebe, i iskaz koji traži barem sućut, ako je već ljudska pravda u ovoj dolini suza nedostižna i nepravedna. Stoga, ova knjiga koja priča gorku priču nestajanja i nestanka Hrvata iz Konjica kroz progone, logore, ubojstva i zločine neće ispraviti povijest, niti utjecati na njezine tijekove, ali će zasvjedočiti o zlu koje nam se dogodilo. A i to je kakva takva nadoknada za patnju i bol onima koji su Kalvariju preživjeli te spomenik onima koji, na žalost, nisu preživjeli.

Ivan Baković